

Προσωρινά αποτελέσματα έρευνας για την ένταξη των Αφρικανών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία την περίοδο της οικονομικής κρίσης

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος με τίτλο: "Διερεύνηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών ένταξης των Αφρικανών μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία υποδοχής" (Δι.Π.Ε.Α.Μ.Ε.) που εκπονεί το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (συντονιστής φορέας) σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, το Ελληνο-Αφρικανικό Επιμελητήριο Εμπορίου & Ανάπτυξης και το Σύνδεσμο Α.Ε. & Ε.Π.Ε., με επιστημονικό υπεύθυνο τον Απόστολο Γ. Παπαδόπουλο, Αναπληρωτή Καθηγητή στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, διενεργήθηκε επιτόπια δειγματοληπτική έρευνα στην Αττική με στόχο τη μελέτη των συνθηκών διαβίωσης, των ευκαιριών απασχόλησης και των δυνατοτήτων για την κοινωνική ένταξη/ ενσωμάτωση των Αφρικανών μεταναστών στην σημερινή ελληνική κοινωνία, στις συνθήκες της παρούσας οικονομικής ύφεσης.

Στην επιτόπια έρευνα που διενεργήθηκε την περίοδο Ιουνίου - Ιουλίου 2011 συμπληρώθηκαν 524 ερωτηματολόγια που απευθύνονταν σε μετανάστες από χώρες της υποσαχάριας Αφρικής. Η μέθοδος δειγματοληψίας που ακολουθήθηκε ήταν αυτή της χιονοστιβάδας με τη χρήση πολλαπλών επαφών μέσω των οποίων εντοπίστηκε ο τελικός πληθυσμός της ομάδας στόχου. Το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν σε επτά αφρικανικές εθνικότητες οι οποίες συγκεντρώνουν αθροιστικά το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών από τις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής που βρίσκονται στη χώρα μας: Νιγηρία, Αιθιοπία, Γκάνα, Σομαλία, Κονγκό (πρώην Ζαΐρ), Σενεγάλη και Γουϊνέα (Γράφημα 1).

Ακολουθούν ορισμένα αποτελέσματα από την πρώτη επεξεργασία των στοιχείων των ερωτηματολογίων τα οποία περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό ερωτημάτων που αφορούν γενικότερα την έλευση, τη διαμονή, τον τρόπο ζωής, την απασχόληση, την ένταξη στην

ελληνική κοινωνία αλλά και τις απόψεις των Αφρικανών μεταναστών. Όπως είναι αναμενόμενο, θα περιοριστούμε εδώ σε μια πρώτη περιγραφή ορισμένων μόνο απαντήσεων που αφορούν τα βασικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων.

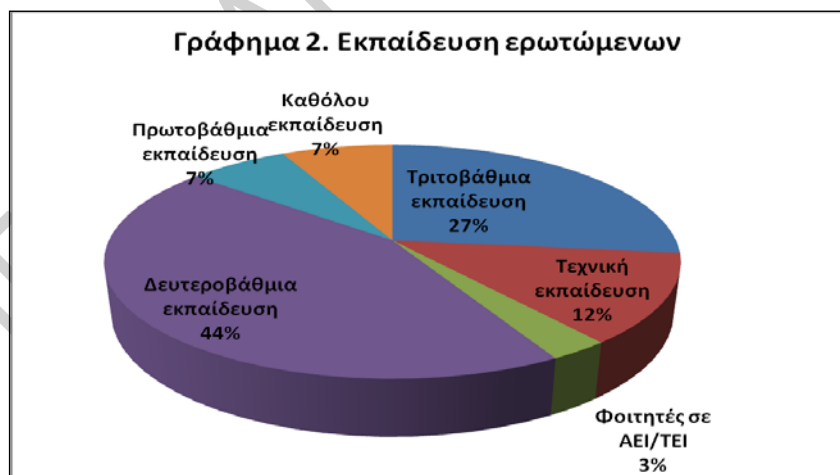
Στο σύνολο των ερωτώμενων κυριαρχούν οι άνδρες (76%) ενώ οι γυναίκες αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό (24%) του συνόλου. Παρόλα αυτά, τα δύο τρίτα των Αιθιόπων, το ένα τέταρτο των Νιγηριανών, το ένα πέμπτο των Σομαλών και το ένα δέκατο των Κονγκολέζων που ερωτήθηκαν είναι γυναίκες.

Η μέση ηλικία του συνόλου των ερωτώμενων είναι τα 33,7 έτη, αλλά αυτή διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των διαφορετικών εθνικοτήτων. Οι σχετικά μεγαλύτεροι σε ηλικία είναι οι Νιγηριανοί και οι Γκανέζοι (με 36,6 έτη για κάθε εθνικότητα), ακολουθούμενοι από τους Αιθίοπες (36,4 έτη) και τους Σενεγαλέζους (34,3). Συγκριτικά, οι νεότεροι σε ηλικία είναι οι προερχόμενοι από τη Γουϊνέα (25,5 έτη) και οι Σομαλοί (26,9 έτη).

Όπως θα ανέμενε κανείς, τα έτη παραμονής στην Ελλάδα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικότητες των Αφρικανών μεταναστών. Για το συνολικό πληθυσμό των ερωτώμενων ο μέσος όρος εκτείνεται στα 6,6 έτη. Οι Αιθίοπες παρουσιάζουν την μακρότερη παραμονή στη χώρα με 10,2 έτη, ενώ στη συνέχεια ακολουθούν οι Νιγηριανοί με 8,7 έτη, οι Γκανέζοι με 7,9 έτη και οι Κονγκολέζοι με 7,2 έτη. Τη βραχύτερη παραμονή στην Ελλάδα έχουν οι προερχόμενοι από τη Γουϊνέα με 1,2 έτη, οι Σομαλοί με 1,4 έτη και οι Σενεγαλέζοι με 4 έτη.

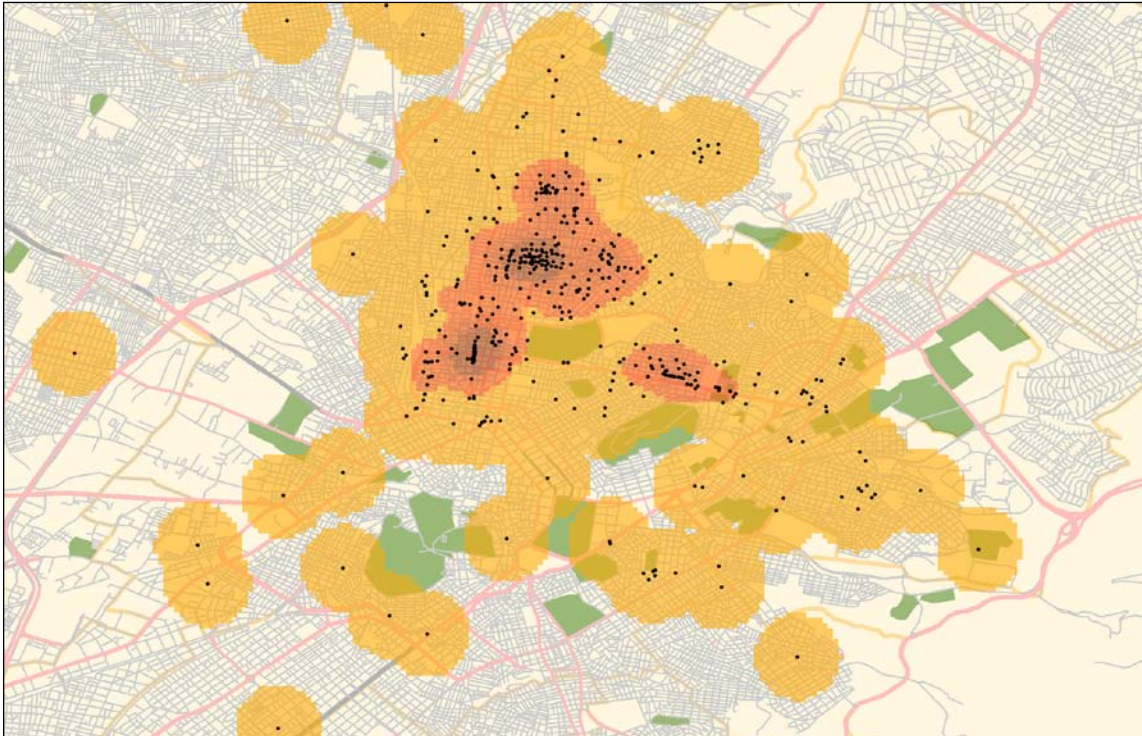
Η οικογενειακή κατάσταση αποτελεί ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του προφίλ των Αφρικανών μεταναστών. Γενικότερα, περίπου οι μισοί μετανάστες είναι ανύπανδροι (49%), ενώ σημαντικό ποσοστό τους είναι παντρεμένοι (43%) και οι υπόλοιποι δηλώνουν χωρισμένοι ή διαζευγμένοι (8%). Όσον αφορά τις γυναίκες μετανάστριες, η πλειοψηφία τους είναι παντρεμένες (47%), ένα σημαντικό μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τους άνδρες είναι ανύπανδρες (40%), και παράλληλα διπλάσιο ποσοστό σε σχέση με τους άνδρες είναι είτε χωρισμένες είτε διαζευγμένες (13%).

Σημαντικό εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων (26,7%) έχει αποκτήσει κάποιο πτυχίο ΑΕΙ, συχνά στη χώρα προέλευσής του (Γράφημα 2). Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα αξιόλογο ποσοστό των ερωτώμενων διαθέτει μεταπτυχιακές σπουδές (3,6%). Βέβαια αρκετά σημαντικό είναι και το ποσοστό όσων έχουν

τεχνική εκπαίδευση (12%). Συμπεριλαμβάνοντας και τον αριθμό όσων αυτή τη στιγμή είναι φοιτητές/ φοιτήτριες σε ΑΕΙ/ ΤΕΙ στην Ελλάδα τότε εκτιμούμε ότι περισσότεροι από τους τέσσερις στους δέκα ερωτώμενους (42%) διαθέτουν μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση γεγονός που καθιστά τους Αφρικανούς αρκετά εκπαιδευμένους σε σχέση με άλλες μεταναστευτικές ομάδες. Αξιοσημείωτο είναι το αρκετά χαμηλό ποσοστό των ερωτώμενων με πρωτοβάθμια ή/και καθόλου εκπαίδευση.

Όσον αφορά τον τόπο κατοικίας, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων κατοικεί στο κέντρο της Αθήνας και πιο συγκεκριμένα προς τον βορειο άξονα που ορίζεται από τις οδούς Αχαρνών και Πατησίων και ιδιαίτερα στην περιοχή της Κυψέλης, καθώς επίσης και προς τον ανατολικό άξονα που ορίζεται από την οδό Αλεξάνδρας και εντοπίζεται στις περιοχές Γκύζη και Αμπελόκηποι (Χάρτης 1).

Χάρτης 1. Πυκνότητα ερωτώμενων ανάλογα με τον τόπο κατοικίας

Ο τύπος κατοικίας των Αφρικανών μεταναστών είναι στις περισσότερες περιπτώσεις ενοικιαζόμενη κατοικία (77%) ενώ συχνά φιλοξενούνται από μέλη της οικογένειάς τους ή από φίλους (11%). Το ποσοστό των εχόντων ιδιόκτητη κατοικία περιορίζεται στο (2,4%), ενώ σημαντικά ποσοστά των ερωτώμενων δηλώνουν άστεγοι (5%), διαμένοντες σε εγκαταλελειμμένο σπίτι (3%) και διαμονή σε ξενώνα ΜΚΟ/Συλλόγου (1%).

Στα σχετικά ερωτήματα για το επίπεδο διαβίωσής τους όπως και των οικονομικών τους δυνατοτήτων οι απαντήσεις των Αφρικανών μεταναστών δεν ήταν πολύ αισιόδοξες. Η δεινή οικονομική θέση στην οποία βρίσκεται μεγάλος αριθμός αυτών, αποτυπώνεται με διαφορετικό τρόπο σε αρκετές ερωτήσεις. Ειδικότερα στο ερώτημα πόσο εύκολα ή δύσκολα αντιμετωπίζουν τις συνηθισμένες ανάγκες τους για τροφή και στέγαση συνυπολογίζοντας το συνολικό μηνιαίο ή εβδομαδιαίο εισόδημα όλων των μελών του νοικοκυριού τους, η συντριπτική πλειοψηφία (60%) απάντησε ότι αντιμετωπίζει μεγάλη δυσκολία, αρκετοί απάντησαν ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες (19%), ορισμένοι με μικρή δυσκολία (11%), και μόνο ένας στους δέκα δήλωσε ότι τα καταφέρνει σχεδόν εύκολα ή εύκολα.

Στο ερώτημα πως θα χαρακτήριζαν το νοικοκυριό τους από οικονομικής άποψης, μόνο ένα μικρό ποσοστό (3,3%) απάντησε ότι βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο. Αντίστοιχα, σημαντικό ποσοστό ανέφερε ότι βρίσκεται στο μέσο όρο (24%), πολλοί δήλωσαν ότι βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο (26%) ενώ η πλειοψηφία των ερωτώμενων χαρακτήρισαν το νοικοκυριό τους φτωχό (46%).

Σχετικά με την απόφασή τους να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα, η πλειοψηφία των ερωτώμενων (44%) απαντά ότι ήταν "σωστή απόφαση", ενώ πάνω από το ένα τρίτο απαντά

ότι ήταν "λανθασμένη" απόφαση. Βέβαια όσοι θεωρούν ότι ισχύει και το ένα και το άλλο εμφανίζονται αρκετά προσεκτικοί στην κρίση τους και προσπαθούν να κάνουν ένα ψύχραμο απολογισμό της πορείας τους στην Ελλάδα (Γράφημα 3).

Στο ερώτημα αν με τις εμπειρίες που έχουν μέχρι σήμερα θα συμβούλευαν κάποιο συμπατριώτη τους να έρθει στην Ελλάδα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησε αρνητικά (84%), ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό απάντησε θετικά (13%) και λίγοι ότι δεν γνωρίζουν/ δεν απαντούν (3%).

Ορισμένοι από όσους απάντησαν αρνητικά προσέθεσαν ότι μόνο αν κάποιος έχει εξασφαλίσει από την αρχή νόμιμη είσοδο στη χώρα ή αν έρχεται για να σπουδάσει τότε τον συμβούλευαν θετικά ώστε να έρθει στη χώρα.

Η οικονομική ύφεση έχει θίξει σε σημαντικό βαθμό τους Αφρικανούς μετανάστες, γεγονός που αποτυπώνεται στο σχετικά μικρό ποσοστό (7,3%) εκείνων που δηλώνουν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου από την οικονομική κρίση. Αντίστοιχα, η πλειοψηφία δηλώνει ότι επηρεάστηκε όπως και όλος ο κόσμος (54,2%), σημαντικό ποσοστό αναφέρει ότι επηρεάστηκε περισσότερο από τους Έλληνες (24,2%) και ορισμένοι ότι επηρεάστηκαν περισσότερο από τους άλλους μετανάστες (6,1%). Το εναπομείναν ποσοστό (8,2%) αφορά όσους δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν/ δεν απαντούν και όσους δήλωσαν κάτι άλλο ως απάντηση.

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι σημαντικό ποσοστό των Αφρικανών μεταναστών βρίσκεται σε δεινή θέση στην ελληνική κοινωνία. Μεγάλο τμήμα αυτού του πληθυσμού αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες, ενώ διαμένει κυρίως σε περιοχές του κέντρου της Αθήνας και παράλληλα καλείται να ανταποκριθεί στις αντίξοες σημερινές συνθήκες για την οικονομική και κοινωνική του επιβίωση. Με την λεπτομερέστερη επεξεργασία των ποσοτικών στοιχείων αλλά και τη διενέργεια των ποιοτικών συνεντεύξεων που θα ακολουθήσουν, θα προχωρήσουμε σε μια σε βάθος μελέτη των χαρακτηριστικών του πληθυσμού αυτού.

Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εθνικούς πόρους και έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα» (ΕΠΑΝ-II), Δράση ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να λάβετε από τον Επιστημονικό υπεύθυνο και συντονιστή του έργου: Απόστολο Γ. Παπαδόπουλο, Αναπληρωτή Καθηγητή, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Ελ. Βενιζέλου 70, 176 71 Αθήνα. Τηλέφωνο: 210 9549318/ 210 9549182, Fax: 210 9514759, Email: apospapa@hua.gr. Ιστοσελίδα προγράμματος <http://galaxy.hua.gr/~africanimmigrants/>